ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Ergasheva Maxliyo Shirinboyevna

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universitetining “Boshlang'ich ta'lim” fakulteti BT-502-guruh talabasi

TA’LIM XIZMATLARINI KO‘RSATISHDA TA’LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION YO‘NALISHLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada ta’lim xizmatlarini ko‘rsatishda ta’lim tizimini rivojlantirishning innovatsion yo‘nalishlari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan yoritilgan. Unda zamonaviy ta’lim texnologiyalarini joriy etish, raqamli platformalar orqali ta’lim xizmatlarini takomillashtirish, pedagogik metodlarni modernizatsiya qilish hamda boshqaruv va monitoring tizimlarining samaradorligini oshirish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, xalqaro tajriba va milliy rivojlanish strategiyalaridan kelib chiqqan holda, ta’lim tizimining innovatsion rivojlanish yo‘nalishlari va xizmatlar sifatini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari ta’lim tizimi raqobatbardoshligini kuchaytirish va barqaror rivojlanishni ta’minlashga qaratilgan.

Kalit so‘zlar

ta’lim xizmatlari, innovatsion rivojlanish, ta’lim tizimi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli platformalar, boshqaruv samaradorligi, ta’lim monitoringi, sifatni oshirish, xalqaro tajriba, milliy strategiyalar, ta’lim modernizatsiyasi, raqobatbardoshlik, barqaror rivojlanish, ta’lim menejmenti, pedagogik innovatsiyalar.

Kirish

Jahonda glaballashuvning kuchayib borishi sharoitida iqtisodiy taraqqiyotning bosh omili sifatida ta’lim bozorida innovatsion yondashuv va hududiy innovatsion-ta’lim tarmog‘ini rivojlantirish samaradorligini oshirishning ahamiyati oshib bormoqda. Xalqaro universitetlar reytingi bo‘yicha ma’lumotlarga ko‘ra, “Hozirgi vaqtda xalqaro talim xizmatlari bozorining hajmi 100 mlrd. AQSh dollaridan ko‘proqni tashkil etib, shundan 50-70 mlrd. AQSh dollari oliy talim muassasalari hissasiga to‘g‘ri kelmoqda”[5].

Zamonaviy sharoitlarda innovatsion-ta’lim tarmog‘ini rivojlantirish asosida ta’lim sifati va talim muassasalari reytingini oshirish orqali ularning raqobatbardoshligini taminlash dolzarb muammolardan biri sifatida qaralmoqda. O‘zbekiston Respublikasida iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishning asosiy maqsadlaridan biri ustuvor strategik yo‘nalishlarni tanlab olishdan iborat. Bunda uzluksiz ravishda davom etadigan ilmiy tadqiqotlarning samarali natijalarini amaliyotga joriy qilish faoliyatini o‘z ichiga olgan milliy innovatsion tizimni yaratish iqtisodiyotning dolzarb masalasi hisoblanadi.

Talim xizmatlari bozorida innovatsion-ta’lim tarmog‘ini rivojlantirish va ta’lim sifati raqobatbardoshligini oshirish yuzasidan mexanizmlar va vositalarni takomillashtirish, oliy talim muassasalarining innovatsion tizimini yaratish, xalqaro aloqalarni rivojlantirishga yo‘nalitirilgan tadqiqotlarga ustuvor darajada qaralmoqda. Bu borada yuqori malakali mutxassis kadrlar tayyorlashda oliy talim, fan va ishlab chiqarish integratsiyasining innovatsion tizimini yo‘lga qo‘yish, milliy innovatsion tizimning raqobatbardoshligini baholash uslubiyati va

innovatsion rivojlanish mexanizmini takomillashtirish kabi ilmiy muammolarni tadqiq etish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. “Innovatsiya” atamasi Y.Shumpeter tomonidan 1912 yilda «Iqtisodiy rivojlanish nazariyasi»[2] asarida taklif etilgan. Innovatsion nazariyaning eng asosiy qoidalari ham ushbu asarda to‘la asoslab berilgan. U innovatsiya deb ishlab chiqarish sohasida qo‘llangan yangilik va u bilan bog‘liq barcha o‘zgarishlarni tushungan. Uning fikricha, innovatsiya foyda olishning asosiy omillaridan biri hisoblanib, ishlab chiqarishning barqarorligini ta’minlash, rivojlanishni yanada tezlashtirish manbasidir.

O‘zbekiston Respublikasida mehnat bozoriga oliy ta’lim muassasalari tomonidan bitiruvchilarni tayyorlashda asosiy e’tibor oliy ta’lim tizimimodernizatsiya qilish, uni yangi bosqichga ko‘tarishda kreativ fikrlaydigan raqobatbardosh yuqori malakali kadrlarni tayyorlashdir. Bu borada O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti ta’kidlanganidek, “Kadrlar malakasini xalqaro mehnat bozori talablariga moslashtirish maqsadida milliy malaka tizimi ishlab chiqiladi. Ushbu tizim 9 mingga yaqin kasblar bo‘yicha kadrlar tayyorlash imkonini beradi. Oliy ma’lumot olaman, o‘z ustimda ishlab, ilmli bo‘laman, degan, yuragida o‘ti bor, jo‘shqin yoshlarimizning tahsil olishi uchun hamma qulayliklarni yaratishimiz shart [3].

Professor R.R.Nazarovaning e’tirof etishicha: “Innovatsiya - bu jamiyat taraqqiyotining ta’siri ostida inson o‘zgaruvchan ehtiyojlarini to‘laroq qondirish uchun yangilik kiritish, yangiliklarni(yangi amaliy vositani) yaratish, tarqatish va ulardan foydalanish jarayoni” deb ifodalanadi. esa innovatsiya(yangilik kiritish)ni amalga oshirilgan ilmiy tadqiqot yoki kashfiyot natijasida ishlab chiqarishga joriy etilgan, avvalgisidan sifat jihatdan farq qiluvchi tizim” sifatida ta’riflaydi [4].

Yangi O‘zbekiston iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan tub islohotlar natijasida talim sifatini oshirish, oliy talim tizimi samaradorligini oshirish, ilmiy salohiyatni mustahkamlash, “fan – talim – ishlab chiqarish” integrasiyasini yangi pog‘onaga kuchaytirish, ilmiy faoliyati samaradorligiga erishish, raqobatbardoshlikni oshirish bo‘yicha dasturiy tadbirlar amalga oshirilmoqda. “...Avvalo talim va tarbiyani rivojlantirish, sog‘lom turmush tarzini qaror toptirish, ilm-fan va innovatsiyani taraqqiy ettirish milliy g‘oyamizning asosiy ustunlari bo‘lib xizmat qilishi lozim”[5].

Tadqiqot metodologiyasi. Innovatsion ta’lim jarayonini takomillashtirishga qaratilgan yangi g‘oyalar, texnologiyalar va boshqaruv usullarini tizimli ravishda joriy etish va rivojlantir is h jarayonidir. Hozirgi davrda ta’lim tizimi samaradorligini oshirishda pedagogik innovatsiyalar, zamonaviy boshqaruv mexanizmlari va raqamli texnologiyalarga asoslangan boshqaruv tizimlari muhim o‘rin egallaydi. Innovatsion menejmentning nazariy asoslari o‘z ichiga strategik rejalashtirish, o‘quv jarayonini modernizatsiya qilish, jarayonlar sifatini nazorat qilish hamda boshqaruv madaniyatini rivojlantirish kabi yo‘nalishlarni qamrab oladi.

Ushbu yondashuv ta’lim muassasasining rivojlanish strategiyasini ilmiy asoslashga yordam beradi. Bugungi kunda ta’lim muassasalarida boshqaruv faoliyatiga quyidagi innovatsion texnologiyalar keng tatbiq etilmoqda [6]:

1. Raqamli boshqaruv tizimlari (e-management): hujjat aylanishi, o‘quvjarayonini nazorat qilish, elektron jurnallar va platformalar orqali boshqaruvning avtomatlashtirilishi.

2. Elektron ta’lim (e-learning): masofaviy ta’lim platformalari, onlayn kurslar va interaktiv o‘quv resurslaridan foydalanish

Tahlil va natijalar. Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2025-yilning yanvar oyida ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmi 2 499,1 mlrd so‘mni yoki ko‘rsatilgan bozor xizmatlari umumiy hajmining 3,9 %ini tashkil etdi. 2024-yil yanvar oyiga nisbatan o‘sish sur’ati 116,0 % darajasida qayd etildi.

Ta’lim sohasidagi xizmatlarning umumiy hajmida oliy ta’lim sohasidagi xizmatlar ustunlik qilib, ulushi 48,3 %ni tashkil etdi. Yillar bo‘yicha ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmi: 2021-yil – 648,8 mlrd so‘m; 2022-yil – 986,3 mlrd so‘m; 2023-yil – 1 125,5 mlrd so‘m; 2024-yil – 1 842,3 mlrd so‘m; 2025-yil – 2 499,1 mlrd so‘m ajratildi [7].

Ta’lim xizmatlari bozorida hududiy innovatsion-ta’lim tarmog‘ini rivojlantirish samaradorligini oshirish tizimining samarali faoliyat ko‘rsatishi uchun bugun nafaqat salohiyatli ilm-fan, ta’lim tizimi va ishlab chiqarish, balki institutsional sharoitlarning butun bir majmuasi mavjud bo‘lishi talab etilmoqda. Shu o‘rinda innovatsiyaning nazariy mohiyatiga e’tibor qaratsak, mazkur tushuncha foydalanish uchun kiritilgan yangi yoki sezilarli darajada yaxshilangan mahsulot (tovar, xizmat) yoki jarayon, sotuvlarning yangicha uslubi yoki ish amaliyotidagi, ish o‘rinlarini tashkil etishdagi va tashqi aloqalarni o‘rnatishdagi yangi tashkiliy uslub hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti ta’kidlaganidek «Eng muhim vazifa - xalqda innovatsion fikrlashni shakllantirish. Innovatsiyalar yo‘q joyda rivojlanish va raqobat ham bo‘lmaydi. Bu sohadagi o‘zgarishlarni xalqimizga keng targ‘ib qilmasak, odamlarda ko‘nikma paydo qilmasak, bugungi davr shiddati, fan-texnikaning mislsiz yutuqlari bilan hamqadam bo‘lolmaymiz» [6].

Mamlakatimizda zamonaviy ta’lim tizimining rivojlanishida amalga oshirilayotgan innovatsion jarayonlar, avvalo, inson faoliyatining barcha sohalarida raqamli texnologiyalaridan faol foydalanish bilan bog‘liq va birinchi navbatda ta’limning sifati va samaradorligini oshirishga qaratilgandir. Shu munosabat bilan talabalarning kasbiy innovatsion faoliyati tubdan boshqacha ma’no kasb etadi. Innovatsion faoliyatning mohiyati va mazmuni shundan iboratki, talabalar uchun ta’lim sohasidagi har qanday yangilik o‘qituvchi tomonidan amalga oshirilgandagini yuzaga chiqadi. Demak, ta’lim jarayonida talabalarni ob’ektdan sub’ektga aylantirish, birinchi navbatda, o‘qituvchining kasbiy kompetentligiga bog‘liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy majlisga Murojaatnomasi, 30.12.2020
2. Shumpeter Y. Iqtisodiy rivojlanish nazariyasi: Tadbirkorlik foydasi, kapital, kredit, foiz va kon’yunktura sikli tadqiqi. – Moskva: Progress, 1982. (Asl nashr: Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung, 1912).
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – Toshkent, “Xalq so‘zi” gazetasi, 2020 yil 25 yanvarь. Manba: www. press-servise.uz.
4. Назарова Р.Р. К проблеме развития инновационной деятельности в экономике Узбекистан. –Т.: Общественные науки Узбекистан, No1-2, 2010. -30 с.
5. Qodirov J.Sh. Ta’lim xizmatlarini ko‘rsatishda ta’lim tizimini rivojlantirishning innovatsion yo‘nalishlari. Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2025-yil 26-27-sentabr. 368-bet
6. B.Abdullayeva. Ta’lim muassasalarida innovatsion menejmentni joriy etish hamda samaradorligini oshirish masalalari. Yangi o‘zbekiston, yangi tadqiqotlar jurnali. December 2025. Online ISSN:3030-3494